

Psalmen in nieuwe taal

Psalmen zijn onmisbaar, daarom zijn ze opnieuw berijmd

Hoeveel liederen er ook jaarlijks bijkomen – al dan niet vertaald uit het Engels – en hoezeer de bundel *Opwekking* ook uitdijt tot ongekennde proporties, het alleroudste liederenboek van de kerk blijft recht overeind staan. Psalmen zijn onverslijtbaar.

tekst Ineke Evink, beeld Adriaan Molenaar

Adriaan Molenaar: "Alle hoogten en diepten van het menselijk bestaan komen voor in de psalmen, ongecensureerd."

Liederens uit *Opwekking* en andere bundels worden steeds populairder. Maar de waardering voor de psalmen stijgt ook weer. Ze zijn alleen zo lastig te zingen in de kerk, met dat ouderwetse taalgebruik. Dat vindt ds. Adriaan Molenaar uit Woudrichem ook. Sinds vijf jaar is hij samen met zes anderen bezig met een heel nieuwe psalmberijming.

Wat is uw motivatie om hiermee aan de slag te gaan?

"Mijn motivatie is eigenlijk heel praktisch. De psalmen worden al van oudsher gezongen in de kerk, maar voor jongeren en mensen die niet in de kerk zijn opgegroeid, is de taal van de berijmingen vaak lastig te begrijpen.

Dat geldt zeker voor de oude berijming van 1773 die nog steeds wordt gezongen maar - in mindere mate - ook voor die van het *Liedboek voor de Kerken*. Ook voor het nieuwe *Liedboek* uit 2013 geldt dit, aangezien daar helaas geen nieuwe psalmberijming voor is gemaakt."

Psalmen zijn tijdloos. Hoe komt dat?

"Psalmen zijn het liedboek van Israël, van het volk van God. Ook de vroege christenen zongen psalmen. Uiteindelijk stijgt dat toch uit boven zelfgemaakte liedteksten, hoe mooi die ook kunnen zijn hoor. Daarover geen misverstand. Er zit veel van de psalmen in bijvoorbeeld liederen van de bundel *Opwekking*. Wat zo mooi is aan de psalmen is dat alle hoogten en diepten van het menselijk bestaan erin voorkomen, ongecensureerd. Er zijn vrijwel geen liederen waarin woede en wraak aan bod komen. Wel in de psalmen. Die psalmen worden niet veel gezongen, er is goede uitleg bij nodig. Maar met alleen gezangen kom je toch al gauw in een bubbel terecht waarin alleen maar blijdschap en liefde te vinden is. En zo zit het leven natuurlijk niet in elkaar. Wat ook in het voordeel pleit van psalmen is dat sommige echt alleen op God gericht zijn, en niet op het gevoel."

Waarom doen we het nu al zo lang met berijmingen van een halve eeuw - of langer - geleden?

"Daar is een heel praktische reden voor: het is echt een enorm rotwerk. Wij zijn met z'n zevenen al vijf jaar bezig. Het is heel moeilijk het ook echt goed te doen. Het is niet voor niets dat in het *Nieuwe Liedboek* de psalmen gewoon zijn overgenomen uit het oude. De Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied heeft wel plannen voor iets nieuws met de psalmen, maar zij zoeken het meer in de richting van onberijmde psalmen op melodieën zetten.

Er is nog een reden waarom nieuwe berijmingen maken ingewikkeld is. Dichter J.W. Schulte Nordholt heeft het lot van de psalmberijmer ooit vergeleken met dat van Simson. Je wordt gebonden met zeven touwen - de tekst, de melodie, de maat, het ritme, het rijm, de getrouwheid, de aansprekendheid - en

als je klaar bent is het 'de Filistijnen over u'. Dat zijn dan de critici. Zo is het ook wel een beetje. Door de vele randvoorwaarden is er op elke psalmberijming wel iets aan te merken, afhankelijk van je invalshoek. Dat geldt ook voor onze berijming. We zullen heus geen 150 topjuwelen hebben gemaakt."

In welke opzichten verschilt uw werkwijze en de uitkomst daarvan van Psalmen voor Nu?

"Ik waardeer Psalmen voor Nu zeer, ik luister er graag naar. Psalmen voor Nu zijn alleen vaak heel lastig te gebruiken voor gemeentezang. Dat geldt helemaal als de gemeente maar klein is, als er geen goede band beschikbaar is als de begeleiding moet gebeuren door een organist of pianist. Psalmen voor Nu zijn voor veel bands die spelen in de kerk te moeilijk. Maar nieuwe melodieën bieden natuurlijk voordeel: je bent veel vrijer in je teksten."

Worden alle 150 psalmen opnieuw berijmd? Hoever bent u daar nu mee?

"We hebben alle psalmen nu berijmd, maar daarmee is het project nog niet klaar. We gaan ze eerst alle 150 nog reviseren om de laatste tekortkomingen eruit te halen. Daarmee hopen we in 2020 klaar te zijn."

Hoe lang moeten deze nieuwe berijmingen weer meegaan, wat u betreft?

"Dat is moeilijk in te schatten. Als je ervan uitgaat dat de huidige na 50 jaar niet meer voldoen, dan zal dat vast ook gelden voor de onze."

Hoe bewaakt u de kwaliteit?

"We werken in een groep van dichters en het werkt als volgt. Een dichter maakt eerst een concept en stuurt dat naar de andere dichters, via een app-groep. Daarna gaat het concept naar een meelees-groep, per e-mail, en vervolgens weer terug naar de dichter, die aan de hand van alle op- en aanmerkingen de definitieve versie maakt."

'Je wordt gebonden
met zeven touwen
- de tekst, de melodie,
de maat, het ritme,
het rijm, de getrouwheid,
de aansprekendheid -
en als je klaar bent is het
'de Filistijnen over u''

Berijming van Psalm 91:1-4

De Nieuwe Psalmberijming

1. Wie thuis is bij de hoogste HEER
en schuilt in zijn ontferming,
die zegt: 'Bij U leg ik mij neer,
mijn toevlucht, mijn bescherming.'
De vogelvanger spant zijn net,
de pest zal zich verbreiden -
maar over jou zal God, die redt,
zijn sterke vleugels spreiden.

(Titia Lindeboom)

Liedboek voor de Kerken

Heil hem wien God een plaats bereidt
in zijn verheven woning;
hij overnacht in veiligheid
bij een almachtig koning.
Ik zeg tot God: 'Gij zijt mijn schild,
mijn toevlucht en mijn veste,
op U vertrouw ik, Heer, Gij wilt
voor mij altijd het beste'.

God redt uw ziel van nood en dood,
Hij heeft u aangenomen;
een vogel, die nauwerword
is aan de strik ontkomen.
De Heer zal over uw bestaan
zijn sterke vleugels breiden.
Hij is, in trouw u toegedaan,
uw schild en pantser beide.

We hebben ook een aantal uitgangspunten geformuleerd. Zo schrijven we graag compact, in plaats van dat we dingen toevoegen ten opzichte van de grondtekst. Dat hoeft ook niet, want in de psalmen wordt veel gebruik gemaakt van parallelisme, poëzie door middel van herhalingen. Wat ook een rol speelt is dat de berijmingen toegankelijk moeten zijn. De gemiddelde kerkganger heeft een mbo-niveau, daarom hechten we aan redelijk eenvoudig taalgebruik. Hoger opgeleide kerkgangers zullen daar misschien wel eens de wenkbrauwen bij fronsen, maar dat is dan maar zo."

Gebruikt u rijmschema's?

"Ja, die gebruiken we inderdaad. Dat heeft ook te maken met onze keus voor de Geneefse melodieën. We maken gebruik van de rijmschema's die daarbij horen. Het voordeel van rijm is dat het veel makkelijker zingt en bovenal dat je een tekst veel makkelijker onthoudt. Dat merk ik in diensten in bejaardenhuizen, maar ook bij kinderen."

Voor wie is De Nieuwe Psalmberijming bedoeld?

"Voor kerken met een beamer die graag psalmen zingen. Een beamer, omdat er op dit moment nog geen gedrukte bundel is, maar wel beamsheets op onze site. We hebben eerder wel een proefbundeltje van 30 psalmen uitgegeven, maar dat had een nadeel: veel teksten zijn daarna namelijk weer gewijzigd. In 2020 komt, als alles goed gaat, wel een bundel uit."

Zijn de oude Geneefse melodieën nog wel bruikbaar?

"Die melodieën zitten bij veel mensen nog in het hoofd. We hebben daarom die wijzen gebruikt voor onze nieuwe berijming. De vraag is namelijk: welke melodieën anders? Moet je zo'n 150 nieuwe maken? Dat is heel moeilijk. Psalmen voor Nu heeft het ge-

daan, maar een eigentijdse berijming op de bekende melodieën ontbrak nog en in dat gat zijn wij gesprongen."

Hoeveel tijd en geld kost het om dit te doen? En hoe komt u aan fondsen?

"Wat tijd betreft: ik ga maar niet uitrekenen hoeveel manuren er in deze berijming zitten, dat zijn er heel veel! Zowel van de dichters als van de meelezers en anderen. Wat geld betreft: de dichters doen alles op vrijwillige basis. Wel heeft de psalmberijming een vriendenkring die een financiële bijdrage levert om diverse onkosten te kunnen betalen."

Rust er copyright op de teksten?

"Het copyright op de teksten is via de stichting Dicht bij de Bijbel ondergebracht bij *Small Stone Media*. Van alle psalmen staan op onze site de complete teksten en kant-en-klare beamsheets, die voor ieder zijn te downloaden. Iedereen mag ze thuis naar hartelust zingen. Als een gemeente onze teksten regelmatig gebruikt, dienen ze via een licentie bij CCLI daarvoor een bescheiden bijdrage te betalen. Veel gemeentes die met een beamer liederen uit allerlei bundels zingen, zullen daar trouwens al een licentie hebben".

De Nieuwe Psalmberijming

De groep dichters die De Nieuwe Psalmberijming maakt, bestaat uit Jan Pieter Kuijper, Arie Maasland, Jan Boom, Arjen Vreugdenhil, Titia Lindenboom, Bob Vuijk en Adriaan Molenaar.

Meer informatie:
www.denieuwepsalmberijming.nl